

NATURINDTRYK FRA KRUGER NATIONALPARK OG OMEGN

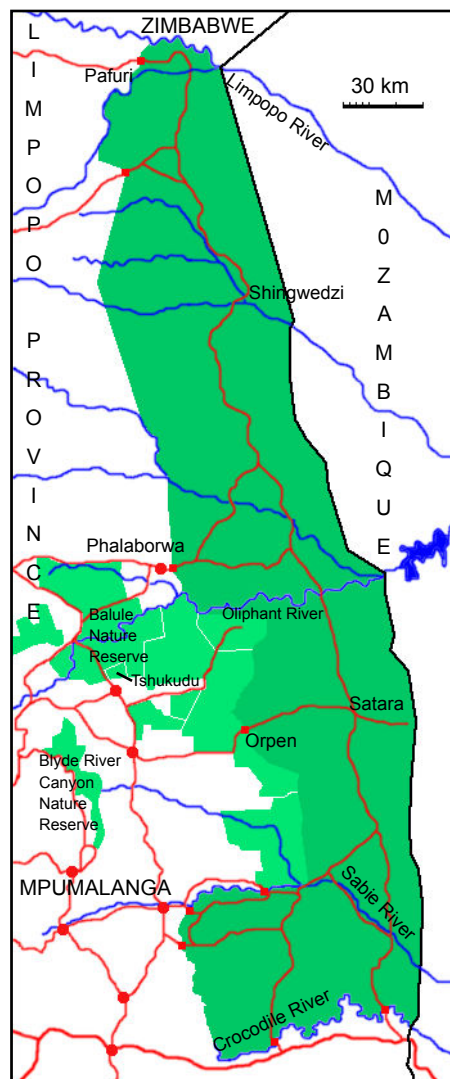
Oprettelse af nationalparker har gennem det 20. århundrede haft stor betydning for bevarelsen af uerstattelige naturværdier både m.h.t. plante- og dyreliv, landskabelige værdier og kulturelle værdier. Her er Syd-Afrikas vel nok mest berømte nationalpark opkaldt efter præsident S J P Kruger af stor vigtighed.

KRUGER PARKENS HISTORIE

Det nordøstlige hjørne af Syd-Afrika grænsende op til Zimbabwe i nord og Mozambique i øst har i årtusinder haft et enestående rigt dyreliv både m.h.t. antallet af arter og individer. De hvide kolonisters udvandring fra Kaplandet i begyndelsen af det 19. århundrede og dannelsen af fristater nord og øst for floden Vaal fik hurtigt følger for storvildtet, der allerede var udryddet i Kaplandet. Fristaternes økonomi var i høj grad baseret på handel med elfenben, horn og huder, og det vurderes, at der allerede i 1855 var eksporteret mere end 90.000 kg elfenben fra Transvaal.

Den for dyrebestanden så uheldige udvikling accelererede så yderligere fra 1869, hvor der blev fundet guld i Lydenburg distriktet. Fundet trak ikke bare guldgravere til området, men også farmere, der skulle bruge græsningsarealer til deres kvæg og storvildtsjægere, der gik efter mere elfenben, skind og horn. Det betød, at dyrebe-

Af Henning S. Heide-Jørgensen
Maj 2006

1. Kort over Kruger Nationalpark (mørkegrøn) og tilstødende private vildt reservater (lysegrøn) ved begyndelsen af det 21. århundrede.

standen blev kraftigt reduceret år for år. Ifølge Kruger Parkens informationschef gennem mange år P F Fourie var præsident Kruger mellem de første til at indse, at denne rovdrift på naturen og vildtbestanden var en katastrofe, der ville føre til udryddelse af flere store dyrearter. Der startede så et slagsmål mellem modstridende interesser; men efter 14 års modstand i parlamentet (Volksraad) lykkedes det i 1898 at få oprettet det første vildtreservat på 4.600 km² mellem floderne Crocodile og Sabie (Fig. 1) under opsyn af 2 rangers.

Ganske imponerende fik de to opsynsmænd og nogle hjælpere stoppet nedgangen i dyrebestanden, men allerede året efter oprettelsen af reservatet startede den 3 år lange Boer krig mellem hollændere og englændere. Under krigen blev der igen gjort store indhug i vildtbestanden, og flere arter blev decimeret, så giraffer, flodheste, bøfler og næsehorn var ekstremt sjældne ved krigens slutning. Det gjaldt også for elefanter, selv om der nu og da vandrede nye dyr ind fra Mozambique.

Efter freden i 1902 fik en skotsk professionel soldat, James Stevenson-Hamilton, opsynet med området med besked om at gøre sig så upopulær som muligt blandt jægere og krybskytter. Allerede i 1904 havde han efter ansættelse af flere rangers fået overtaget samt fået reservatet udvidet med omkring 10.000 km² fordelt på flere privatejede områder mellem Sa-

2. Impala antilopen med det karakteristiske sorte M på bagpartiet er med over 110.000 individer det talrigeste pattedyr i Kruger Nationalpark.

bie og Limpopo floderne. Der skulle dog gå endnu en årrække med op og nedture for dyrelivet, inden det i 1926 lykkedes Stevenson-Hamilton at få regeringen til at oprette Kruger nationalparken i omtrent dens nuværende omfang til ære for præsidenten, der tilbage i 1884 havde taget de første skridt for at beskytte områdets unikke dyre- og planteliv.

Ovenstående korte rids af parkens tilblivelseshistorie gengiver, hvad man kan læse i officielle brochurer og får fortalt af parkens personale eller af afrikaans befolkningen; men ifølge

3. Impala hannen og andre antiloper bevarer hornene gennem hele livet i modsætning til vore hjemlige hjorte, der udskifter geviret hvert år.

Rovdyr:	
Løve	1.500
Leopard	600-900
Gepard	250-300
Plettet hyæne	2.000
Vildhund	350
Planteædere:	
Impala antilope	116.223
Burchell's zebra	31.910
Bøffel	27.857
Blå Gnu	14.293
Afrikansk elefant	7.278
Kudu	7.035
Giraf	4.719
Waterbuck	3.203
Vortesvin	2.715
Flodhest	2.575
Sabel antilope	1.877
Bushbuck	1.500
Reedbuck	1.500
Hvidt næsehorn	1.284
Nyala	800
Eland antilope	744
Tsessebe	711
Roan antilope	294
Sort næsehorn	200

Tabel 1. Omtrentligt antal af større dyr i Kruger Nationalpark baseret på en optælling i 1990.

historikeren Jane Carruthers var der ikke så meget at ære præsidenten for. Der var allerede i 1858 indført en vildt beskyttelses lov, idet man frygtede, at områdets økonomi skulle bryde sammen, hvis man ikke fik reguleret jagten. Loven indebar et forbud mod, at de sorte afrikaans drev jagt. Reelt drejede det sig mindst lige så meget om at forhindre den oprindelige befolkning i at få flere våben, som kunne bruges mod de hvide. Loven virkede

4. En kontrolleret hurtig brand øger mineraliseringen og forynger vegetationen.

ikke, men da storvildtjægeren Paul Kruger blev præsident, var han imod at forbedre loven. Det var først og fremmest Hamilton-Stevensons lobby arbejde i de politiske korridorer, der fik parlamentet med på at oprette en nationalpark i 1926. Tricket var, at præsidenten skulle æres ved, at nationalparken skulle bære hans navn, selv om han havde modarbejdet dens oprettelse i årevis.

Der er fortsat bestræbelser i gang for at gøre det beskyttede og indhegnede område større. Dels ligger der en række private ligeledes indhegnede vildtreservater grænsende op til parken, og her er man nu i fuld gang med at fjerne hegnet mellem park og reservater, så dyrene kan bevæge sig frit i begge områder. Dels blev det i 2004 aftalt mellem Syd-Afrika, Mozambique og Zimbabwe at sammenlægge Kruger parken med Limpopo Nationalparken

og grænseområder i Zimbabwe til en Great Limpopo Transfrontier Park; og man er nu i fuld gang med at nedtage 402 km vildthegn langs grænsen til Mozambique. Denne store Peace-Park skal så drives efter samme principper som Kruger parken, og dyrene vil få fri bevægelse mellem landene.

Selve Kruger Nationalparkens areal er tæt på 19.500 km². Regnes de tilstødende private reservater med, bliver arealet omkring 29.000 km², hvilket svarer til arealet af Jylland med tiliggende øer. Parken er 350 km lang og 60 km på det bredeste sted. Den er åben mellem sol op- og nedgang, men der er flere bevogtede camps i parken, hvor man kan overnatte. Det er ikke tilladt at forlade bilen med mindre, man ledsages af bevæbnede rangers. Denne og en række andre regler er lige så meget til for at beskytte dyrelivet som for at beskytte turisterne. Der

5. Voksne hanelefanter, *Loxodonta africana africana*, med relativt små stødtænder. Vandreservoir i Kruger Nationalpark.

foretages udstrakt naturpleje i parken med bl.a. kontrollerede afbrændinger, der skal forøge mineralomsætningen og forny vegetationen (Fig. 4), og der bygges vandingsfaciliteter drevet ved enten vind- eller solenergi.

DYREBESTANDEN

Bestanden af større dyr i nationalparken, som den så ud omkring 1990, fremgår af Tabel 1. Sidan da har nogle dyr haft yderligere fremgang, mens andre og især vildhunde og geparder hjælpes med avls- og udsætningsprogrammer. Impala antilopen (Fig. 2-3) med omkring 116.000 dyr har hele tiden været den mest talrige art, men i biomasse er det elefanterne (Fig. 5),

6. Burchell's zebra, *Equus burchellii*, har brune 'skyggestriber' mellem de sorte. Her står dyrene og gnubber sig mod træerne.

der dominerer, og det kan ses på vegetationen. Der går vægtmæssigt ca. 60 impalaer på en gennemsnits elefant. Burchell's zebra (Fig. 6) og bøfler (Fig. 8) er de næst mest talrige, men kun med ca. en fjerdedel så mange individer som der er impalaer. Kuduen (Fig. 7A) er den eneste art, der har formået at udvide eller snarere tilbageerobre lidt af sit tidligere geografiske udbredelsesområde. Kuduen er lidt større end en kronhjort og lever i småflokke, der kun sjældent overstiger 10 individer. Bukkene med de imponerende proptrækker snoede horn lever mest alene uden for brunstperioden.

Blandt de mindre hyppige antiloper kan nævnes nyalaen (Fig. 7B), der er på størrelse med et dådyr. Den findes i Syd-Afrika så godt som udelukkende i Kruger parken. Kun bukkene har horn, og det er den eneste antilope, der både har striber og pletter som kropstegninger. Tsessebeen (Fig. 7C) er ligeledes begrænset til parken samt det aller nordligste hjørne af landet, men der lever yderligere 3 racer længere mod nord. Størrelsen er en mellemting mellem de to forrige, og begge køn har relativt korte horn. Det beskedne antal på ca. 700 tsessebes (Tabel 1) skal ses på baggrund af, at der i 1912 var ca. 1000 dyr, mens der for alle de øvrige store dyrearters vedkommende var langt færre end ved tællingen i 1990. Bestandssvingninger skal dog ikke udelukkende tilskrives jagt, krybskytters eller rovdyrs indhug. Der forekom-

7. Antilopearter i Kruger Nationalpark. A, Kudu, *Tragelaphus strepsiceros*. B, Nyala, *Tragelaphus angasi* med både striber og pletter. C, Tsessebe, *Damaliscus lunatus lunatus*.

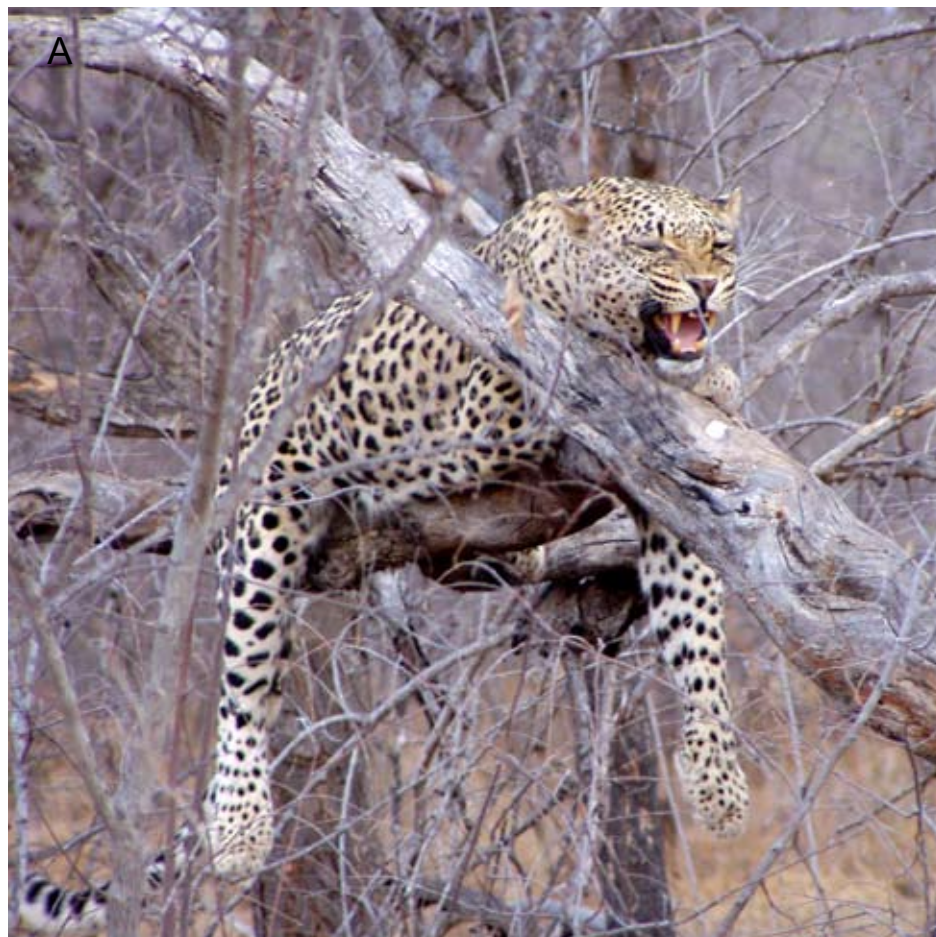
8. Hvide næsehorn, *Ceratotherium simum*, kendes på en set forfra rektangulær mund. I baggrunden en flok bøfler, *Cyncerus caffer caffer*, i Tshukudu Game Reserve, hvor der i den tørre vintertid lægges hø ud som tilskudsfoder til de mange dyr.

mer 10-årige perioder af våde og tørre år, og tørkeperioder har flere gange og senest i 1992-93 været en stor belastning for de arter, der først og fremmest lever af relativt kortstrået friskt græs, mens arter som zebra, gnu, giraf, elefant eller næsehorn ikke påvirkes nævneværdigt af tørkeperioderne.

Generelt er Afrikas næsehorn dog stadig under hårdt pres p.gr.a. deres eftertragtede horn. Ved indgangen til år 1900 var der mere end 1 million sorte næsehorn, men ved sidste årtusind skifte kun lidt over 2000 dyr. Både det sorte og det hvide næsehorn (Fig. 8) findes i parken med det hvide som det mest talrige. Avls- og genudsætningsprojekter har været med til at fordoble antallet i Kruger parken til 2.600 dyr i forhold til

9. Gepard, *Acinonyx jubatus*, med vanddråber i pelsen. Tshukudu Game Reserve.

10. Leopard, *Panthera pardus*. Forskel i pelsfarve mellem A og B skyldes primært rødt lys (A) og dyb skygge (B). Tshukudu Game Reserve.

Tabel 1. I 2004 blev de første 10 hvide næsehorn flyttet fra Kruger Park til Limpopo parken som led i oprettelsen af den nye internationale fredspark.

Antallet af rovdyr har ligeledes udvist store svingninger. I starten blev de ganske enkelt skudt, fordi man mente, at de gjorde for stort indhug i den øvrige vildtbestand. Året efter Kruger parkens oprettelse kunne det opgøres, at der indtil da med lovlighed i det officielle rovdyr kontrol program var blevet skudt 1.272 løver, 660 leoparder, 269 geparder, 521 hyæner og 1.142 vildhunde foruden et stort antal bavianer, krokodiller, giftslanger og ørne. Der er i dag færre geparder (Fig. 9) og vildhunde, end der blev skudt i følge ovenstående statistik, mens leoparder (Fig. 10), løver (Fig. 11) og især hyæner (Fig. 12) er kommet sig bedre. Det mener man kan forklares ud fra den plejepolitik, der afløste rovdyr kontrol programmet. Det kunne således være etableringen af kunstige damme og andre drikkefaciliteter, der har fået balancen mellem rovdyrene til at tippe til fordel for især løver og hyæner, idet de har fået lettet adgangen til føden.

Stevenson-Hamilton indså hurtigt, at rovdyrene var en lige så vigtig komponent i økosystemet som andre dyr. Han måtte dog affinde sig med, at der også i hans periode som parkchef blev genindført nedskydningsprogrammer i kortere perioder. Den sidste så sent som i 1956-58. Det skønnes, at der i dag lever 2.000 løver, 2.000 plettede hyæner, 1.000 leoparder, men kun 360 vildhunde og 180 geparder i området, der som nævnt er på størrelse med Jylland. Der har dermed ingen nævneværdig øgning været siden tællingen i 1990, og der er behov for en intensiveret opdræts- og genudsætnings indsats for i hvert fald vildhunde og geparder.

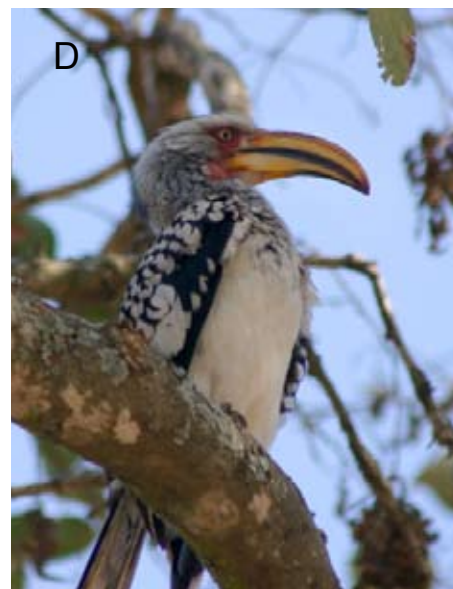
11. Hanløve, *Panthera leo*, i sin bedste alder. Tshukudu Game Reserve.

Opdræt af leoparder og geparder sker bl.a. i Tshukudu Game Reserve, og det involverer den tamme gepard på Fig. 9. Som de fleste kattedyr, bryder geparder sig ikke om at komme i vand. Lige netop dette eksemplar har dog fundet ud af, at vand kan svale i varmen, og dyret har for vane at lægge sig på kanten af en pool, dyppe halen i vandet og sprøjte vand op over sig med den våde hale.

Generelt er både arts- og individualt imponerende i Kruger Nationalpark. Der er således registreret 147 arter af pattedyr, 507 fuglearter, 114 krybdyr

12. Den plettede hyæne, *Crocuta crocuta*, er nu udryddet i langt det meste af Syd-Afrika, men har fristed i Kruger Nationalpark.

og 34 padder samt 49 fiskearter. Alle disse arter kan der naturligvis ikke fortælles om her, men nogle eksempler ses på Fig. 13.

Blandt de græssende dyr, der siden 1990 har haft tilbagegang kan nævnes flodheste (Fig. 13A) og vortesvin (Fig. 13B). Flodhesten ynder at sove på sandede flodbredder, men går ellers på land om natten for at græsse og kan da vandre mange km væk fra vandet, i ekstreme tilfælde endda helt op til 30 km. Trampede stier fører frem til græsningsområdet. Kommer nogen på tværs her, er flodhesten et meget aggressivt og farligt dyr, der har forvoldt flere menneskers liv, end bøfler eller løver har gjort. Vortesvinet er et relativt tillidsfuldt dyr, der gerne græsser helt ind mellem hytterne i parkens forskellige camps. Halsen er så kort, at dyret sædvanligvis ligger på knæ, mens det græsser.

Blandt de mange fuglearter er hejrerne godt repræsenteret, og Goliath hejren (Fig. 13C) er klart den største med en længde på 140 cm. Den holder til ved søer, damme samt kystlaguner. Næsehornsfugle er også repræsenteret med flere arter i parken. Den gulnæbbede (Fig. 13D) er ikke menneskesky og træffes ofte omkring camps. Det gælder også den blåørede stær (Fig. 13E).

13. Pattedyr og fugle der kan ses i Kruger Nationalpark. A. Flodheste med unge, Hippopotamus amphibius. B. Vortesvin, Phacochoerus africanus. C. Goliath hejre, Ardea goliath. D. Gulnæbbet næsehornsfugl, Tockus flavirostris. E. Stor blåøret stær, Lamprolornis chalybaeus. F. Lillabrystet ellekrage, Coracias caudata. G. Afrikansk fiskeørn, Haliaeetus vocifer.

14. Et sjældent syn - en han elefant med store flot svungne stødtænder. Kruger Nationalpark.

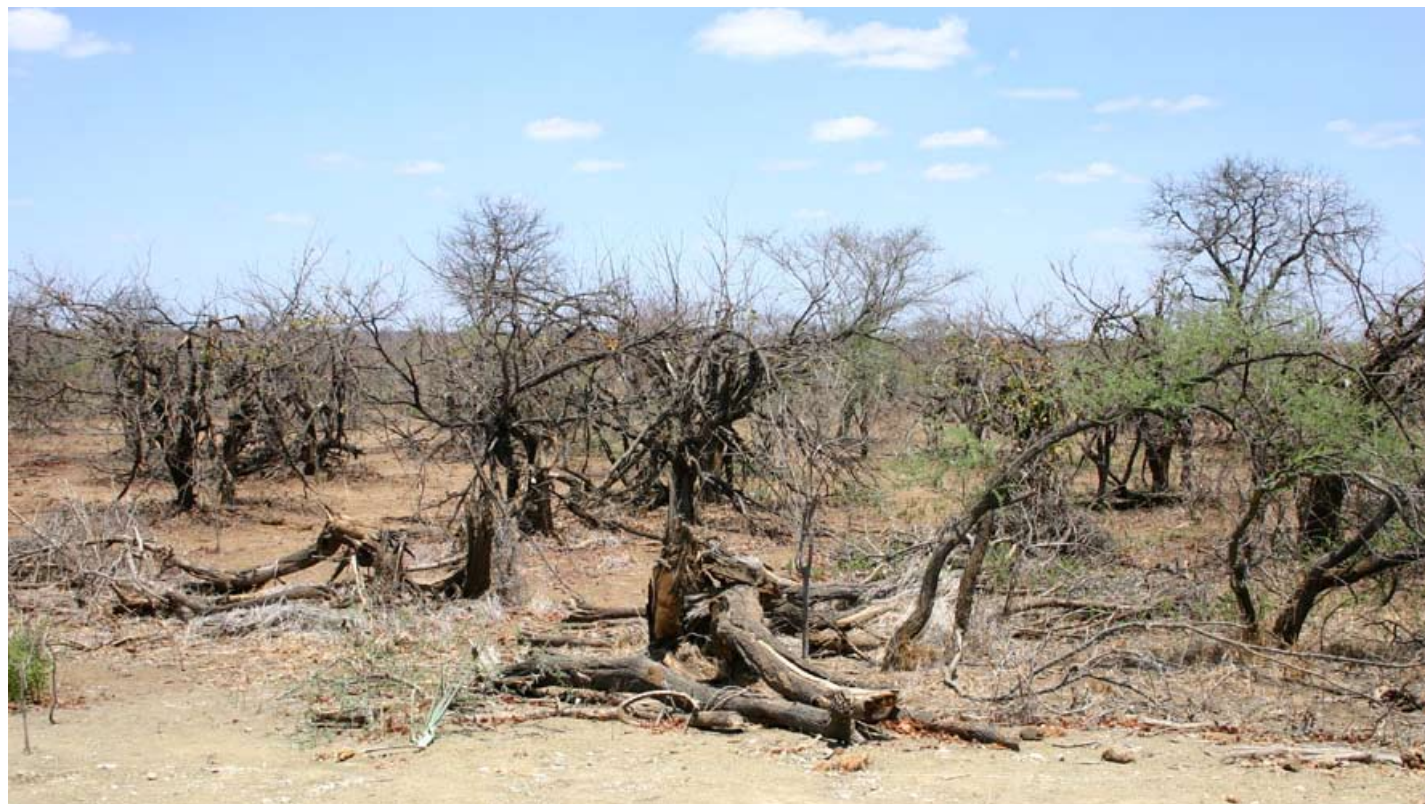
Blandt de mere farvestrålende fugle ses isfugle, biædere og ellekrager (Fig. 13F). Rovfugle er til stede med mange arter, og der kan træffes ikke mindre en 20 forskellige ørne arter i parken. Den lettest genkendelige er den afrikanske fiskeørn (Fig. 13G) med det hvide hoved og bryst.

ELEFANT PROBLEMER

Elefanter er ikke, hvad de har været, men de findes til gengæld i stadigt større antal, og det volder problemer. Den første påstand kan illustreres ved at sammenligne artiklens figurer af elefanter (Fig. 4, 14, 16 og 17). Alle figurer viser voksne han elefanter set tilfældige steder i parken. Under forfatterens besøg i parken i efteråret

2005 sås 25-30 voksne han elefanter, men kun én (Fig. 14) havde store flot svungne stødtænder, som de bør se ud i hvert fald ifølge ældre zoologi bøger. Denne triste kendsgerning skyldes, at den nu forbudte jagt på elfenben gennem første halvdel af det 20. århundrede har bortskudt det genetiske grundlag for at avle elefanter med store stødtænder. Den største kendte stødtand fra en nedlagt elefant i Kenya vejede 102,3 kg.

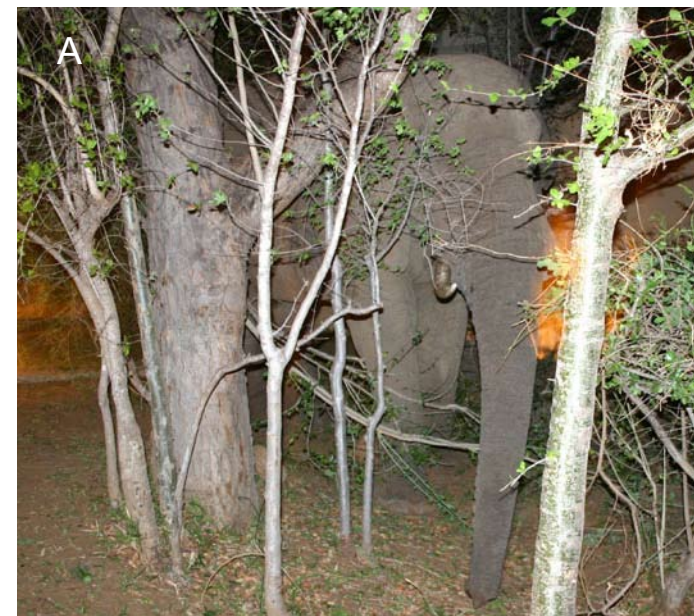
Den anden påstand, at det stadigt stigende antal elefanter volder problemer illustreres af Fig. 15 og 17B, der viser omfattende og nærgående ødelæggelser af vegetationen, når for mange elefanter skal mættes. En hun elefant kan veje op til 3.300 kg og en han elefant i sjældne tilfælde helt op til 7.000 kg. Elefanter spiser i gennemsnit per

15. Område ved Shingwedzi i den nordlige del af Kruger Parken med for mange elefanter, så al trævækst er beskadiget.

16. To hanelefanter med relativt små stødtænder i et mindre opgør om rangordenen. Kruger Nationalpark.

17. Elefantbesøg i Balule River Camp. A. Sulten og irriteret elefant fotograferet med blitz og vidvinkel ved midnat. B. Rester af spiste træer efter natligt besøg. Træerne nåede op til balkonen på huset. Balule Nature Reserve.

døgn mellem 150 og 300 kg. Da populationen er særlig talrig i den nordlige del af Kruger parken, er der her mange kvadratkilometer, der nu ser ud som på Fig. 15, hvor ikke et træ er urørt.

Selv om en stor del af føden består af kviste og grene, foretrækker elefanter, at der er blade på kvistene. Når føden bliver knap som f.eks. sidst i tørtiden, kommer elefanterne helt ind mellem husene i turist camps, hvor der vandes, og træerne derfor springer tidligere ud. Det er naturligvis spændende, men det gælder om at kende sine flugtveje, når elefanten bliver sur over interessen. Set fra en haveejers synspunkt er disse besøg knap så spændende, når der næste morgen ser ud som på Fig. 17B.

Der blev i 2005 diskuteret programmer, der har til formål at nedbringe Kruger parkens antal elefanter, der nu er nået op på ca. 9.000 dyr. Det drejer sig især om at foretage flytninger, men nedskydning kan blive nødvendigt. Det

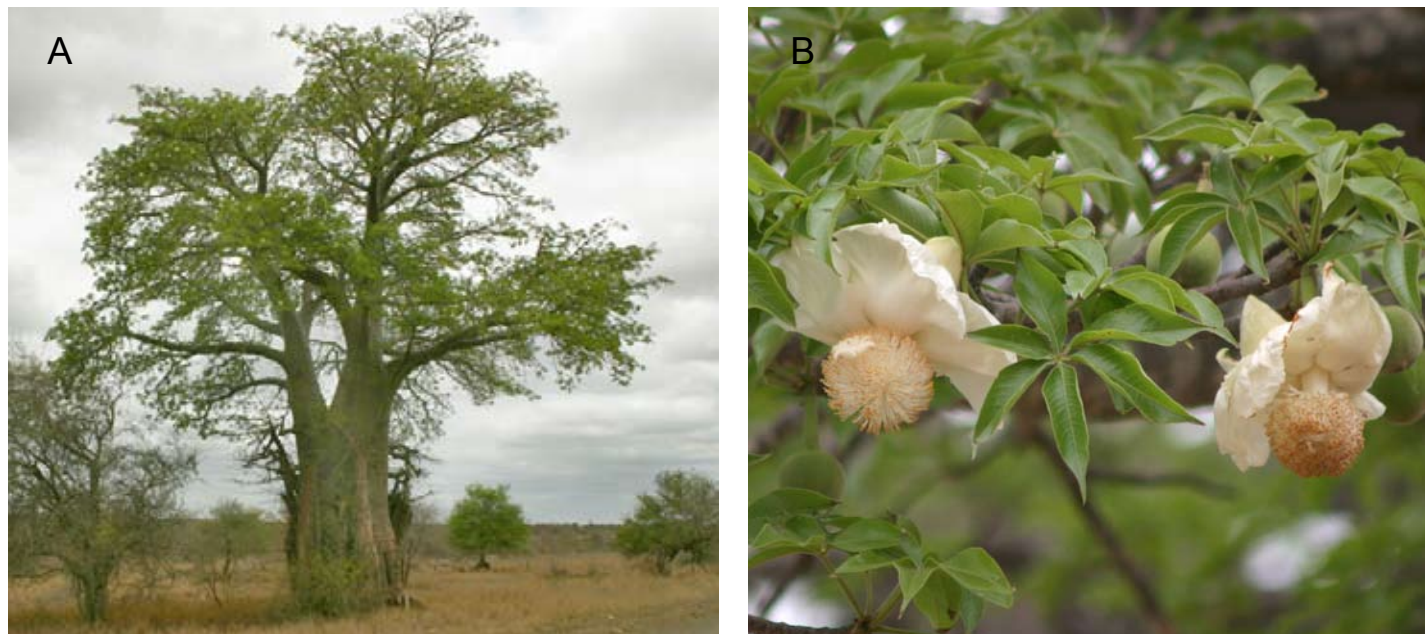
har dog været en særlig opmuntring at se, at allerede i 2004 ret hurtigt efter, at man begyndte at fjerne hegnet til Limpopo parken, har flere familier af elefanter selv fundet vej over Limpopo floden og ind i Mozambique. Et af målene med oprettelsen af den internationale fredspark er netop at få genskabt dyrenes naturlige vandringer.

BOTANISKE NOTER

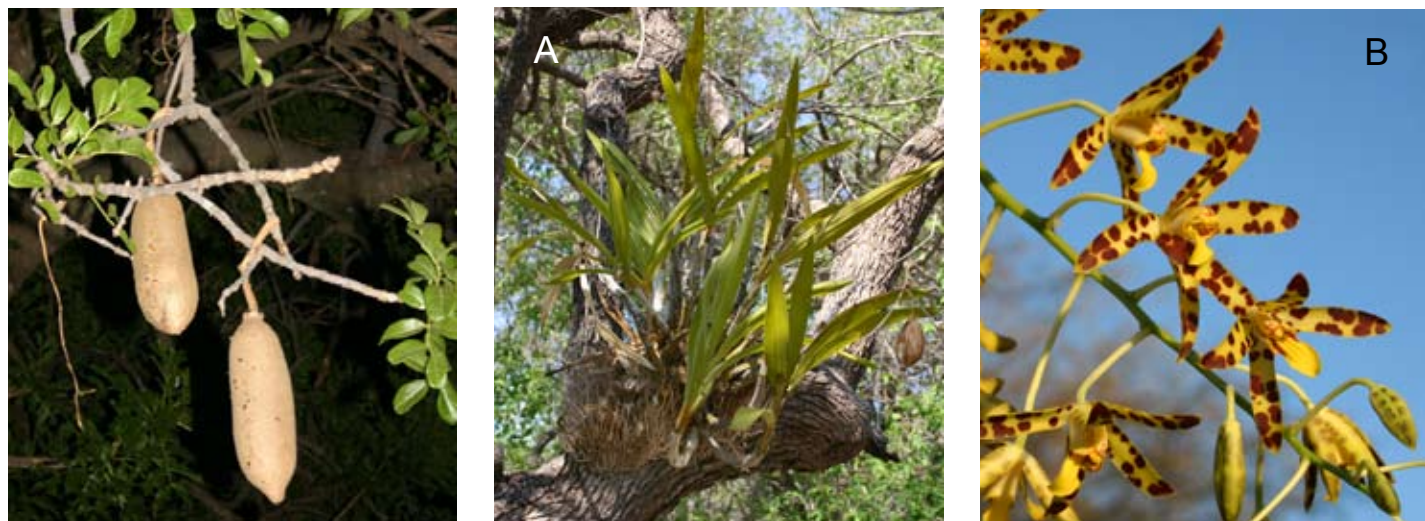
Planternes mangfoldighed i Kruger Nationalpark er lige så imponerende som dyrenes, men mindre iøjnefaldende i vinterhalvårets tørtid, hvor de fleste arter er uden blomster og træerne uden blade. Der er f.eks. registreret 336 arter af træer i parken med familierne Mimosaceae (*Acacia*, *Albizia* og *Dichrostachys*, Fig. 21) og Combretaceae som hovedleverandører af arter. Desuden optræder slægterne

Rhus (Anacardiaceae) og *Ficus* (Moraceae) med mange arter. Artsrigdommen er størst i parkens sydlige ende. Her er der mere vand til rådighed, idet årsnedbøren, der falder mellem oktober og marts, er på 700 mm, mens den kun er 400 mm i nord.

Den relativt ringe nedbør er en af betingelserne for, at Afrikas måske mest kendte træ, det løvfældende baobabtræ, *Adansonia digitata* fra kapokfamilien (Bombacaceae), kan vokse her. Det har sin sydligste forekomst i nationalparken, men findes ellers omtrent op til Sahara. Det kræver varme og veldrænet jord og tåler hverken frost eller vedvarende våd jord. Træet er især kendt for sin imponerende tykke tøndeformede stamme, der i flere tilfælde når en omkreds på 25 m og i sjældne tilfælde endda 28 m, mens højden er relativt beskeden og sjældent når 22 m (Fig. 18A). Ved årrings undersøgelser og ¹⁴C-datering

18. Blomstrende baobabtræ også kaldet abebrødstræ, *Adansonia digitata*. A, Yngre træ. B. 20 cm store hængende blomster.

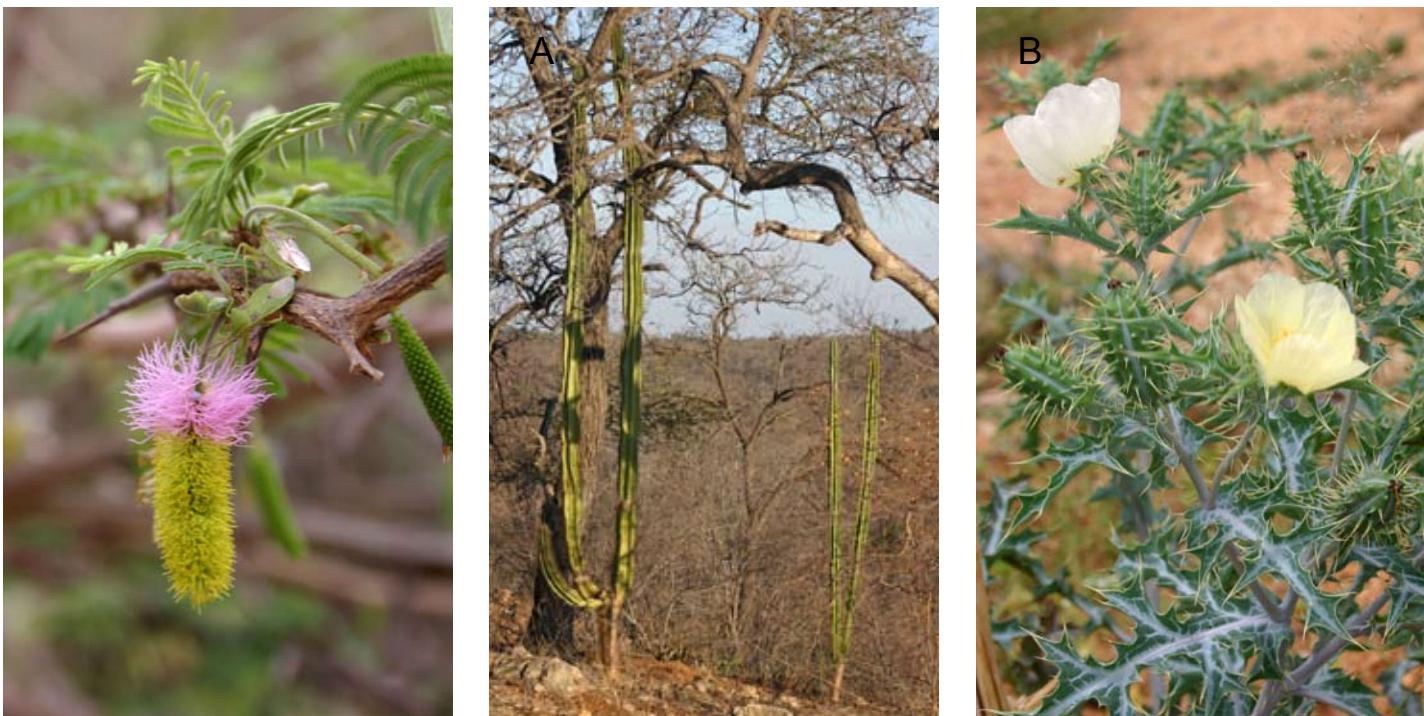

19. *Kigelia africana*, pølsetræ med frugter. Tshukudu Game Reserve.
20. *Ansellia africana*, epifytisk orkide. A, Vegetativt eksemplar med åben kapsel (yderst t.h.). Balule Nature Reserve. B, blomsterstand fra drivhus i Danmark.

er det sandsynliggjort, at et baobabtræ på 10 m i diameter er ca. 2000 år gammelt. Den langsomme vækst kan hænge sammen med de tørre vækstbetingelser.
Der er 8 arter i slægten *Adansonia*, hvor baobabtræet er den eneste art med hængende blomster. De åbner

sig om eftermiddagen, men de 20 cm store hvide blomster visner og falder af træet inden 24 timer. De er duftende, fyldt med nektar og bestøves primært om natten af frugtædende flagermus. De besøges desuden af fugle og flere insekter herunder natsværmere. Den ca. 12 cm store frugt er i princippet

en kapsel, men den åbner sig normalt ikke. Når den falder til jorden samles den af aber og mennesker, der sørger for spredningen, idet træet altid har været til stor nytte. Gamle hule træer har været brugt som bolig. Bladede er meget C-vitaminrige, og det pulveragtige, ascorbinsyre rige frugt-

21. *Dichrostachys cinerea*. To bladtæger ses over de sterile pinke blomster. Strijdom (Strydom) Tunnel, Drakensberg.
22. Indslæbte arter fra Amerika. A, *Trichocereus* sp., søjlekaktus i privat naturreservat. B, *Argemone mexicana*. Giftig art fra valmuefamilien. Gruset flodbred i Kruger Natioanlpark.

kød blandes op med vand og bruges både som læskedrik og medicinsk. Desuden anvendes frøene som erstatning for kaffebønner, og der flettes måtter af taver fra den op til 10 cm tykke bark.
Pølsetræet, *Kigelia africana* (Bignoniaceae) er et andet træ fra området med stor medicinsk betydning. Det er slægtens eneste art med en udbredelse og højde, der svarer til baobabtræet, men det vokser dog mere fugtigt og ses derfor især langs parkens flodbredder. Det er også primært flagermus, der bestøver de store purpurrøde blomster. Frugten (Fig. 19), der kan blive over 1 m lang og veje 9-10 kg, er et bær med tørt frugtkød. Det er især frugtkødet, der har stor medicinsk og kosmetisk værdi, og diverse produkter har fundet anvendelse mod bl.a.

hudlidelser som eksem, psoriasis og hudkræft. Produkter til indvortes brug anvendes mod malaria, diabetes, dysenteri og lungebetændelse. Flere dyr, bl.a. kuduer og elefanter værdsætter både blade og frugter.
Der er naturligvis også en artsrig og spændende urtevegetation i parken, men her skal blot nævnes en epifytisk orkide, *Ansellia africana* (Fig. 20), der er endnu en art, der har sin sydligste forekomst i Kruger Nationalpark. Luftrødderne klæber sig i første omgang tæt ind til træstammen, mens deres siderødder har udpræget tendens til at vokse opad imod tyngdekraftens retning. Derved dannes en kompostkurv, der opfanger vissent løv fra 'værtstræet', og orkideen får efterhånden, som løvet nedbrydes, adgang til ekstra næringsstoffer.

Intet paradys uden slanger, og her tænkes ikke på krybdyr, selv om de også er til stede, men på invasive plantearter. Der gøres en indsats for at holde nationalparken fri for indslæbte arter, og der gives store bøder til ejerne, når myndighederne støder på f.eks. kaktus (Fig. 22A) i private naturparker. *Argemone mexicana* (Fig. 22B) hører til valmuefamilien (Papaveraceae), og den er spredt fra Amerika ud over alle troper og subtroper. Den er giftig for både dyr og en række planter, idet dens indhold af bl.a. benzoesyre hæmmer andre arters frøspiring.
Visse plantegrupper på det afrikanske kontinent viser langt den største artsrigdom i Syd-Afrika. Her kan nævnes proteacéer, orkidéer, kødædende planter og parasitiske planter, og især de sidste er pænt repræsenteret

23. Snylteplanter og deres værter. A, *Cassytha filiformis* har skygget flere af værtstræets grene ihjel. B-C, *Erianthemum ngamicum* er halvparasit på *Sclerocarya birrea* ssp. *caffra*. Hovedvej langs Balule Nature Reserve. B, værtstræet er i bladløs vintertilstand. C, Hoved med 4 blomster. D, *Portulacaria afra* er vært for *Viscum crassulae* (indsat). Drakensberg.

i Kruger Nationalpark. Disse snylteplanters biologi er nærmere omtalt i 4 artikler i Naturens Verden i årgang 2002-04. *Cassytha filiformis* (Fig. 23A) er en af de mest udbredte arter. Det er en halvsnylter, der i vækstformen til forveksling ligner nælde-silke.

Den kan være meget aggressiv, og selv om den er bladløs, kan stænglerne danne så tætte måtter, at de skygger værstgrenene ihjel. Det er formentlig sket for værtstræet i Fig. 23A.

Mistelten i bredeste forstand, dvs. arter fra Loranthaceae og Viscaceae,

er de mest almindelige snylteplanter i parken. De optræder især på træer langs flodbredder, hvilket hænger sammen med, at fuglene, der spredte frugterne og bestøver Loranthacé blomsterne, mest opholder sig langs vandløbene. Her sidder snylteplan-

24. Udsigt fra ca. 1700 m's højde over den opdæmmede Blyderivierspoort Dam i den nordlige ende af Drakensberg. Den mange meter høje lyse kant over søen skyldes vandstandssænkning efter tørtiden. Rig vækst af laver på klipperne.

terne af samme årsag højt til vejrs, mens ikke ret mange er så jordnære som *Erianthemum ngamicum* på vejstræet Fig. 23B-C.

En god times kørsel øst for Kruger Nationalpark ligger Blyde River Canyon Nature Reserve som en del af bjergkæden Drakensberg, der i den sydlige ende når op i 3.000m's højde og her huser et meget specielt og artsrigt alpint samfund. Blyde River Canyon siges at være verdens 3. største canyon system, hvor den kunstige sø (Fig. 24) leverer vand til Oliphant River i Kruger parken i tørtiden. I bjergene regner det mere, og regnen kommer tidligere,

så her er der om foråret mulighed for at se nogle af Kruger parkens arter i blomst, mens de endnu er bladløse i selve parken (Fig. 21). Blomstrende *Portulacaria afra* er et af de smukkeste syn (Fig. 23D). Den er vært for misteltenen *Viscum crassulae*, der dog kun findes i den aller sydligste del af landet. - Artiklen har forhåbentlig vist, at der er mange naturoplevelser at glæde sig over i Kruger Nationalpark og omegn, samt at det moderne Syd-Afrika arbejder målbevidst på at bevare dem.

Forfatterens hjemmeside:
www.viscum.dk

Fig. 7A, 7C, 10A, 12, 13A og 16 er fotograferet af Helene Heide-Jørgensen, de øvrige af forfatteren.

LITTERATUR:

Carruthers, J. 1995. The Kruger National Park - a social and political history. University of Natal Press, Pietermaritzburg.
Fourie, P. F. 1992. Kruger National Park – Questions and answers. Struik Publs. Cape Town.
Heide-Jørgensen, H. S. 2002-04. Snylteplanter I-IV. Naturens Verden 85(11-12: 32-52, 86(3): 2-21, 86(7/8): 46-64 og 87(7/8): 42-61.